

РЕТРОСПЕКТИВА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 330.88

Оксана ШИМАНСЬКА

“ТЕОРІЯ ПОШУКУ” П. ДАЙМОНДА, Д. МОРТЕНСЕНА, К. ПІССАРІДЕСА ТА ЇЇ ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Обґрунтовано зміст та значення “теорії пошуку й узгодження (підбору відповідностей)” П. Даймонда, Д. Мортенсена, К. Піссарідеса – лауреатів Нобелівської премії з економіки 2010-го року; акцентовано увагу на оригінальності підходу в дослідженні рівноважної динаміки безробіття з точки зору змінних потоку за визначений період часу (щомісячної кількості вільних вакансій, безробітних, найнятих, звільнених працівників), який уможлиблює проведення позитивного та нормативного аналізу як ринку праці, так і суспільного добробуту загалом із врахуванням конкретних заходів та інструментів економічної політики (виплат з безробіття, витрат, пов’язаних із працевлаштуванням і звільненням працівників, мінімального розміру заробітної плати); наголошується на альтернативності розглянутої теорії класичній моделі “попиту-пропозиції”, що тривалий час домінувала в економічній науці.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, “пошукові тертя”, “парадокс Даймонда”, торговельні екстернали, “провали в координації”, “принцип Мортенсена”, “потоківий підхід”, персистентні коливання, “загадка волатильності безробіття”, фрикційне безробіття.

JEL: B 23; B 31

Постановка проблеми. Класичні ринкові механізми ціноутворення, які найгірше діють на ринках праці, нерухомості, у регіональній економіці, суспільних і сімейних фінансах, внаслідок ігнорування дії чинників неповної інформації, транспортних витрат, проблем вибору серед безлічі різних постачальників тощо, зумовили появу так званої “теорії пошуку й узгодження (підбору відповідностей)”, яка, враховуючи останні, дає змогу зрозуміти вплив державного регулювання та економічної політики на формування цін, заробітних плат і безробіття, особливо в період загострення кризових явищ в економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведення адекватного позитивного та нормативного аналізу сучасного стану ринку праці і шляхів досягнення суспільного добробуту загалом, із врахуванням конкретних заходів та інструментів економічної політики, вбачається неможливим без ґрунтового ознайомлення з результатами наукових досліджень П. Даймонда, Д. Мортенсена і К. Піссарідеса – лауреатів Нобелівської премії з економіки 2010 року.

Постановка мети і завдань дослідження. Мета роботи полягає у з’ясуванні суті та значення “теорії пошуку й узгодження (підбору відповідностей)”, яка відображена у працях лауреатів Нобелівської премії з економіки (2010), зокрема в аспекті аналізу

© Оксана Шиманська, 2015.

ринку праці, досягнення його рівноваги і виявлення причин виникнення безробіття, які не досліджувались класичною політичною економією.

Виклад основного матеріалу. У 2010 році Нобелівську премію з економіки “за фундаментальний внесок у розвиток теорії пошуку й узгодження (підбору відповідностей)” (“search and matching theory”) отримали американські вчені Пітер Даймонд з Массачусетського технологічного інституту, Дейл Мортенсен з Північно-західного університету (Еванстон, штат Іллінойс) та британець кіпрського походження Крістофер Піссарідес з Лондонської школи економіки і політичних наук. На думку членів Нобелівського комітету, лауреатам вдалося знайти відповіді на два важливих запитання: “чому існує надмірна кількість безробітних за наявності на ринку праці безлічі вакантних робочих місць” та “яким чином економічна політика впливає на безробіття”.

Вагомою складовою запропонованої вченими “теорії пошуку” став аналіз ринку праці, функціонування якого супроводжується витратами і “тертями” (frictions), з якими зіштовхуються в момент пошуку один одного потенційні працівники та працедавці. Оригінальний підхід науковців у дослідженні рівноважної динаміки безробіття з точки зору змінних потоку за визначений період часу (щомісячної кількості вільних вакансій, безробітних, найнятих, звільнених працівників) уможливив проведення позитивного та нормативного аналізу як ринку праці, так і суспільного добробуту загалом із врахуванням конкретних заходів та інструментів економічної політики, зокрема таких, як виплати з безробіття, витрати, пов’язані з наймом і звільненням працівників, мінімальний розмір заробітної плати.

Пітер Даймонд (Peter Arthur Diamond) народився в 1940 р. У 1960 р. отримав ступінь бакалавра в Єльському Університеті (Yale University, USA). Через три роки захистив докторську дисертацію в не менш престижному Массачусетському технологічному інституті (Massachusetts Institute of Technology, USA), де з 1964 р. почав працювати на посаді ад’юнкт-професора. Впродовж 1964–1965 рр. П. Даймонд працював професором Університету Каліфорнії в Берклі (University of California, Berkeley). З 1968 р. П. Даймонд – президент економетричного товариства (Econometric Society). У 1978 р. вчений став членом Американської академії мистецтв і наук (American Academy of Arts and Sciences), а в 1984-му – членом Національної академії наук (The National Academy of Sciences – NAS).

Упродовж 1985–1986 рр. П. Даймонд обіймав посаду начальника Департаменту економіки США.

Широко відомою нині є книга П. Даймонда, написана ним у співавторстві з Пітером Р. Орзага (Peter R. Orszag), колишнім директором Бюро управління і бюджету президента Барака Обами (Barack Obama) “Збереження соціального забезпечення: збалансований підхід” (Saving Social security: a balanced approach), в якій відображено авторський погляд на проблеми соціального забезпечення. Загалом основний науковий інтерес П. Даймонда знаходиться у площині аналізу політики американського соціального забезпечення, а також її аналогів в інших країнах, зокрема у Китаї.

Безумовним внеском П. Даймонда в американську науку й економіку є його праці з проблем нагромадження капіталу і державного боргу, оптимального оподаткування та пошуку відповідності на ринках праці і соціального страхування.

У 2010 р. П. Даймонд став одним із трьох кандидатів на посаду в Раді керуючих Федеральної резервної системи США (Federal Reserve Board) (http://www.peoples.ru/science/economy/peter_arthur_diamond/).

Найбільший дослідницький інтерес, зокрема П. Даймонда, становить вивчення властивостей довгострокової стабільності певних реальних економічних механізмів, що передбачає необхідність здійснення аналізу ситуацій нерівноваги, а то й – множинності рівноваг [1, с. 55]. Завдання щодо досягнення економічною системою рівноважного стану, за якого безумовно існують витрати пошуку, П. Даймонд вперше сформулював у 1971 р. в праці “Модель побудови цін” [2]. На відміну від “вальрасівського ринку”, на якому покупці і продавці “автоматично знаходять один одного”, а ціни внаслідок досконалої конкуренції “встановлюються на рівні граничних витрат”, в моделі “підлаштування цін” покупці, на переконання П. Даймонда, витрачають зусилля і час на те, щоб дізнатися, якою є ціна. Водночас фірми за умов досконалої конкуренції в кожен момент часу, пропонуючи стандартизований (однотипний) продукт, завчасно встановлюють ціну з метою максимізації прибутку. Незважаючи на те, що покупці орієнтуються в розподілі цін на ринку, конкретне значення останніх стає їм відомим безпосередньо в момент відвідин місця придбання товару. За такої ситуації пошук більш привабливої ціни на цей товар у інших продавців пов’язаний з певними витратами, зокрема витратами часу. Якщо покупці усвідомлюють факт відсутності різниці в цінах у місцях продажу інших фірм, вони припиняють пошук і купують товар. Це також розуміють власники фірм, які за таких обставин отримують ринкову владу щодо забезпечення можливості утримання покупця, встановлюючи націнку, яка перевищує граничні витрати. Якщо остання не перевищуватиме витрат пошуку, усі фірми вдадуться до підвищення ціни. Споживачі знову опиняться перед вибором: продовжувати пошук чи обрати товар за ціною, яка, найімовірніше, буде однаковою для всіх фірм. Стратегічна взаємодія ідентичних фірм призведе до чергового підвищення цін на ринку. Переконання споживачів у тому, що всі фірми встановлюють однакову ціну, нівелює їх наміри у здійсненні подальшого пошуку. У випадку його відсутності всі фірми встановлять монопольну ціну, причому незалежно від того, наскільки незначними виявляться витрати пошуку. Цей висновок отримав в економічній літературі назву “парадоксу Даймонда”. Для ринку з витратами пошуку характерною є відсутність неперервності наближення до рівноваги: нескінченно малі витрати пошуку стрибкоподібно переводять систему з конкурентної рівноваги до рівноваги з монопольною ціною [1, с. 56]. Загалом “парадокс Даймонда”, демонструючи суттєву різницю у досягненні рівноваги в економіці з “пошуковими тертями” від “вальрасівського” її варіанта, вплинув на розвиток “пошукового підходу” в економічній теорії.

Ідею пов’язати невизначеність стосовно майбутніх цін на ринку з витратами пошуку обґрунтував також Д. Мортенсен у своїй праці “Пошук роботи, тривалість безробіття і крива Філіпса” (1970), в якій формалізував і розвинув наукові погляди Дж. Стіглера, зокрема щодо поведінки споживачів, які здійснюють пошук найкращої ціни доти, поки пов’язані з ним витрати не будуть збігатися з очікуваною граничною віддачею у вигляді нижчої ціни.

Дейл Томас Мортенсен (1939–2014 рр.) народився в м. Ентерпрайз, штат Орегон (Enterprise, Oregon). Ступінь бакалавра економіки отримав в Університеті Вілламетт (Willamette University). Доктором наук став в стінах Університету Карнегі-Меллон (Carnegie Mellon University). З 1965 р. Д. Мортенсен працював у Північно-західному Університеті (Northwestern University). У 1980-му р. отримав посаду професора

економіки управління і методів підтримки прийняття рішень в Келлогській школі управління (Kellogg School of Management). Упродовж 2006–2010 рр. Д. Мортенсен – професор Школи економіки та управління при Університеті Ааруса (Aarhus University). Піком його наукової діяльності стала Нобелівська премія з економіки 2010-го року. У травні 2011 р. Д. Мортенсен став почесним доктором наук Університету Вілламетт. Дослідження вченого стосуються насамперед ринків праці, макро-економіки та економічної теорії загалом. Найбільшим внеском Д. Мортенсена в економічну науку є його інноваційна праця про теорію узгодження, що стосується фрикційного безробіття. Сферу інтересів науковця становили також питання плинності робочої сили,

перерозподілу трудових ресурсів, проблеми розвитку та впливу на означені процеси звичайних міжособистісних відносин.

Нобелівська премія і нагорода О. Хендерсона – не єдині відзнаки Д. Мортенсена. У 1979 році вчений став членом економетричного товариства. В 2000-му його прийняли в Американську академію мистецтв і наук. У 2005 р. Д. Мортенсену була присуджена премія “IZA” за дослідження в галузі економіки праці. 1-го лютого 2011 р. стало відомо, що в честь Дейла Мортенсена буде названа нова будівля Університету Ааруса – центру міжнародної діяльності та втілення кандидатських проектів (http://www.peoples.ru/science/economy/dale_thomas_mortensen/).

Зазначений вище висновок Д. Мортенсен обґрунтував на прикладі ринку праці: фірми, створюючи робочі місця, керуються необхідністю залучення потенційних працівників певного кваліфікаційного рівня за умови, що однаковий рівень кваліфікації забезпечуватиме їм отримання однакової винагороди за працю у вигляді заробітної плати. Володіючи достатнім рівнем кваліфікації для заповнення вакансій (що з’ясовується за результатами співбесіди), потенційні працівники або погоджуються із запропонованими умовами працевлаштування, або ж продовжують пошук вигідніших пропозицій. Особи з вищим рівнем кваліфікації, безумовно, є придатними для заповнення більшої кількості робочих місць, однак, виявляючи значну перебірливість у виборі вакансій, можуть не відразу погодитись на пропозицію фірми щодо працевлаштування, сподіваючись знайти краще місце роботи з вищим рівнем заробітної плати. Таким чином, причиною безробіття, на думку Д. Мортенсена, може стати сам процес пошуку роботи, який обумовлюється неоднорідністю якості вакансій і кваліфікації працівників. Вочевидь, запропонована “теорія пошуку” обґрунтовує факт взаємодії працедавця і працеємця на ринку праці з певним часовим лагом: працедавець здійснює пошук працівників, які водночас вдаються до пошуку вільних вакансій. Тут процес пошуку вимагає часу та ресурсів з боку обох суб’єктів, що врешті позначається створенням перешкод у досягненні рівноваги на ринку праці.

Проблема безробіття, на переконання П. Даймонда, може виникнути в економіці з абсолютно гнучкими і правильно спрогнозованими цінами та заробітними платами [3]. Причина неефективності рівноваги з раціональними очікуваннями, за якої виникає безробіття, криється, зокрема в торговельних екстерналіях (trade externalities), які полегшують процес досягнення угоди між суб’єктами ринку праці (працедавцями і працеємцями) в умовах збільшення їх кількості. Внаслідок полегшеної “торгівлі”

виникає позитивний зворотній зв'язок, який позначається зростанням продуктивності співпраці між фірмами та працівниками, що призводитиме до досягнення множинності рівноваг. Справедливість цих ідей П. Даймонд доводить на прикладі стилізованої "моделі кокосів" [3, с. 892]. Вчений наводить приклад густонаселеного острова, на якому зайняті працівники займаються пошуком плодоносних кокосових пальм. Помітивши плоди, які ростуть на різній висоті, індивіди ухвалюють рішення: спробувати дістати кокоси чи вдатись до подальших пошуків. Зібрані горіхи (або ж вироблений продукт) неможливо використати для власного споживання, однак їх можна обміняти на ідентичні, якщо вдатись до пошуку індивідів, котрі виявляють схильність до торгівлі. Чим більшою виявиться кількість останніх, тим легше знайти зацікавленого контрагента. За цих умов рівноважний рівень "продукування" кокосів не буде ефективним, якщо всі індивіди коректно прогнозуватимуть труднощі двосторонньої торгівлі в майбутньому. Натомість, надмірний оптимізм індивідів може призвести до підвищення рівня ефективності "виробництва". Однак гарантія того, що індивіди безпомилково зможуть визначити витрати, пов'язані з пошуком торговельного партнера, абсолютно відсутня. Таким чином, гіпотетична економіка П. Даймонда, як врешті й реально існуюча, підтверджує наявність нереалізованих можливостей щодо взаємовигідної торгівлі між економічними агентами внаслідок "провалів у координації" (coordination failures) [1, с. 57]. З огляду на це роль держави, на думку вченого, може виявлятися як у підтримці індивідуального виробника, так і в створенні стимулів для торгівлі. Однак, якщо держава й спроможна миттєво вплинути на приватні рішення індивідів, вона не здатна в такий самий спосіб забезпечити умови для повного використання економікою усіх наявних можливостей, зокрема в аспекті досягнення повної зайнятості на ринку праці. П. Даймонд наголошує на існуванні певного оптимального темпу наближення до рівноваги з повною зайнятістю, оскільки розширення виробництва зумовлює збільшення витрат. Згадана вище "модель" хоча й не призначена для вироблення конкретних практичних рекомендацій щодо зниження рівня безробіття, однак формує новий мікроекономічний підхід до аналізу активної макроекономічної політики регулювання сукупного попиту, яка має бути спрямована на компенсацію "пошукових екстерналій" і стимулювання економіки до досягнення "позитивної" рівноваги з вищим рівнем економічної активності [1, с. 57]. За умов такої рівноваги безробітні інтенсивно здійснюють пошук роботи, очікуючи, що підприємства чи фірми активно найматимуть нових працівників. З іншого боку, суб'єкти господарювання, очікуючи від безробітних посилення активності в пошуку місць прикладання праці, докладають додаткових зусиль у пошуку потрібних працівників. У випадку "негативної" рівноваги інтенсивність пошуку з боку як працедавців, так і працесемців є низькою, що демонструє їх неспроможність самотужки, без участі держави, вивести економіку зі стану депресії [1, с. 58].

Головним моментом у досягненні рівноваги на ринках праці з "пошуковими тертями", на думку Д. Мортенесена, є процес визначення величини заробітної плати. З огляду на те, що обидва суб'єкти ринку праці (працедавець і працесемець) витрачають зусилля в пошуках один одного, вони опиняються в ситуації двосторонньої монополії, коли мають що втрачати у випадку недосагнення домовленості щодо прийняттого розміру заробітної плати. Саме тому на ринку праці існує діапазон ставок заробітних плат, в межах якого контрагенти намагатимуться досягти взаємної домовленості. З огляду на ці міркування та аналізуючи динамічну модель з наявною проблемою алокації надлишку, який виникає при взаємодії контрагентів, Д. Мортенесен сформулював

власний критерій ефективності: ініціатор співпраці повинен отримати увесь надлишок, який виникає, за відрахуванням величини компенсації, призначеної “постраждалому” учаснику угоди [4]. Цей висновок, який отримав назву “принципу Мортенсена”, доводить, що існування безробіття в пошуковій рівновазі не є свідченням неефективності останньої: фірми і працівники повинні розподіляти між собою вигоди від взаємної співпраці пропорційно до їх внесків у її формування.

П. Даймонд і Д. Мортенсен у своїх теоретичних конструкціях наголошують на значенні пошукових екстерналій на ринку праці, які зі значними спрощеннями узагальнюються функцією відповідності. Ймовірність працевлаштування залежить, зокрема, від інтенсивності зусиль бажаного знайти роботу, причому гранична віддача від останніх, яка відображається в прирості ймовірності пропозицій щодо нової роботи, повинна дорівнювати граничним витратам пошуку. Д. Мортенсен розглядає можливість пошуку нової роботи безпосередньо на робочому місці [5]. Вчений у процесі досліджень дійшов висновку, що рівноважний стан економіки уможлиблює існування “розкиданості” заробітних плат, зокрема в результаті збільшення виплат найманим працівникам з боку продуктивніших фірм. За такої ситуації рівень безробіття виявляється вищим, аніж за умов рівноваги з єдиною ринковою ставкою заробітної плати, оскільки можливість переходу працівника на іншу роботу скорочує надлишок працедавця та знижує стимули для створення ним нової вакансії. Дослідники внеску лауреатів Нобелівської премії з економіки 2010 р. в економічну науку констатують, що рівновага з єдиною ринковою ставкою заробітної плати в моделі Д. Мортенсена є аналогом “парадоксального результату” П. Даймонда, за якого малі витрати пошуку призводять до монопольного ціноутворення на конкурентному ринку [1, с. 65]. На думку Д. Мортенсена, така рівновага характеризується надлишковою зайнятістю, тобто з точки зору суспільного добробуту безробіття є неефективно низьким.

Вагомі, але доволі абстрактні (з точки зору науковців), розробки П. Даймонда та Д. Мортенсена у сфері “теорії пошуку” яскраво продовжені в макроекономічній моделі загальної рівноваги К. Піссарідеса [6].

Крістофер Піссарідес народився у 1948 році на Кіпрі. Після закінчення навчання в університеті Ессекса (Великобританія) здобув науковий ступінь PhD. Наразі обіймає посаду керівника кафедри економіки економічного факультету Лондонської школи економіки, в якій у 1973 році отримав докторський ступінь під керівництвом математика-економіста Мітіо Морісіма. К. Піссарідес є директором програми досліджень з макроекономіки Центру вивчення економічних показників.

Коло дослідницьких інтересів вченого становлять проблеми макроекономіки, зокрема економіки праці, економічного зростання та економічної політики. Книга К. Піссарідеса “Рівновага теорії безробіття” вважається еталоном наукової літератури в галузі макроекономіки.

Окрім Нобелівської премії (2010 р.), К. Піссарідес разом з Д. Мортенсеном, нагороджений премією Інституту економіки праці (2005 р.). Вчений є членом Британської Академії та економетричного товариства (<http://www.people.su/ua/87536>).

Вчений вперше на макрорівні вдався до моделювання процесу створення фірмами робочих місць (вакансій), скориставшись узагальненим правилом Неша щодо розв'язання задачі з визначення розміру ставки заробітної плати із врахуванням сили впливу чинника перемовин між фірмами і працівниками при укладанні угод із працевлаштування. У такий спосіб К. Піссарідес вирішує динамічну задачу пристосування ринку праці до рівноваги: за зростання кількості створюваних вакансій рівень безробіття знижується, конкуренція ж між фірмами за залучення нових працівників зростає, зменшуючи шанси працедавців заповнити вільні робочі місця. Оскільки за таких умов безробітним стає легше знайти роботу, вони вдаються до формування вищих вимог стосовно рівня заробітної плати. Фірми погоджуватимуться на підвищення оплати праці доти, поки це не позначатиметься на їх прибутковості. Вчений переконливо довів, що в такій моделі, за наявного впливу тимчасового шоку продуктивності праці, виникають персистентні¹ коливання рівня безробіття і вільних робочих місць, що підтверджується емпіричними спостереженнями за бізнес-циклами в розвинутих країнах світу. В оригінальній версії своєї моделі К. Піссарідес висловив припущення, що коливання безробіття зумовлюються насамперед не його масштабами, а тривалістю пошуку роботи. Не дивлячись на те, що в ситуації рецесії працівники значно довше залишаються безробітними, різкого збільшення кількості звільнень модель не продемонструвала.

На початку 1990-х рр., внаслідок підвищеного інтересу до “потокowego підходу” в моделюванні процесів, які відбуваються на ринку праці, вчені у своїх дослідженнях вдалися до використання нових емпіричних даних, які підтверджували факт більшої волатильності² процесу скорочення робочих місць, аніж їх створення. У цьому контексті Д. Мортенсен і К. Піссарідес запропонували ендогенним чином визначати темп скорочення робочих місць шляхом звільнення найменш ефективних працівників. Не дивлячись на те, що у канонічній моделі К. Піссарідеса, на думку деяких вчених, присутня “загадка волатильності безробіття” [7], модель не підтверджує факт існування значної жорсткості заробітної плати [8]. З метою пояснення цієї загадки К. Піссарідес вводить у модель фіксовану величину витрат, яка пов'язана з пошуком нового працівника, і з якими фірма зіштовхується в процесі його найму до моменту обговорення з потенційним працеємцем про розмір заробітної плати. Такі витрати акумулюють адміністративні витрати, витрати, які пов'язані з підготовкою та проходженням співбесіди, інші витрати, спрямовані на з'ясування рівня сформованості компетентностей майбутнього працівника. Таким чином, модель модифікується в частині визначення потокової дохідності вакансії у вигляді зменшення надлишку, який виникає у випадку її заповнення, на величину фіксованих витрат підбору нового працівника [1, с. 64]. Така модифікація моделі стала підґрунтям для пояснення динаміки заробітних плат і безробіття у США. К. Піссарідес побачив вирішення проблеми волатильності безробіття через модифікацію функції витрат фірми зі створення нового робочого місця, зберігши при цьому припущення стосовно еластичності заробітних плат, яке випливає із канонічної моделі [1, с. 64]. Виокремлення фіксованої складової витрат не впливає як на “технологію пошуку та підбору”, так і на результат перемовин

¹ *Персистентність* (з англ. *persistent* – стійкий) в економічній теорії означає спроможність певного ринкового стану існувати довше, аніж процес, що спричинив його.

² *Волатильність* (з англ. *volatility* – мінливість, нестійкість) – показник, який характеризує тенденцію зміни явища в часі.

стосовно величини заробітної плати з огляду на те, що до початку власне “торгу” між працедавцем і потенційним працівником фіксовані витрати фірми з підбору останнього є безповоротними. Це припущення сприяло досягненню вищої волатильності рівня працевлаштування за незмінної волатильності заробітних плат [1, с. 64].

Модель пошуку у трактуванні К. Піссарідеса демонструє можливість пояснення особливостей прояву фрикційної форми безробіття, яка розглядається вченим як результат постійного і витратного процесу пошуку й підбору відповідностей між “якісно неоднорідними” суб’єктами ринку праці (працедавцями і працеемцями). На думку вченого, “безробітний не повинен занадто довго шукати місце роботи, а повинен оволодіти таким досвідом трудової діяльності, який би дав змогу йому не втратити відчуття причетності до робочої сили”.

Нобелівські лауреати у своїх дослідженнях однією з причин довготривалого безробіття визначали високий рівень соціальних виплат безробітним. Залежність між часткою вільних вакансій та рівнем безробіття на ринку праці США за період 2000–2010 рр., яка зумовлена впливом допомоги з безробіття, відображена на рис. 1.

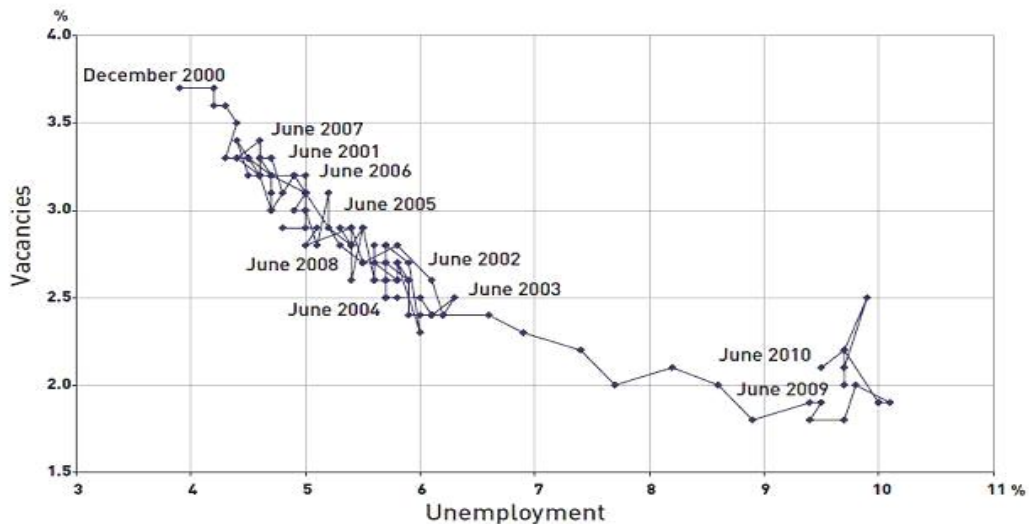

Рис. 1. Крива Беверіджа у США, 2000–2010 рр. [10]

Рисунок демонструє порушення стійкої оберненої залежності між наявними робочими місцями і безробіттям. Не дивлячись на зростання кількості вакансій, рівень безробіття суттєвого не знизився, що, на думку Нобелівських лауреатів, є наслідком підвищення соціальних виплат безробітним та посилення “сил тертя” на ринку праці США в період економічної кризи. Окрім цього, виплати з безробіття підвищують очікування безробітних стосовно розміру мінімальної заробітної плати. Відповідно, працедавці, відчуваючи своєрідний тиск з боку претендентів на вільні вакансії, суттєво зважують, перш ніж найняти додаткову кількість працівників, особливо за відсутності можливостей зростання доходів в період посилення кризових явищ в економіці. Науковці пропонують урядам при здійсненні економічної політики зважати на існування “сил тертя” на ринку праці і “грати за їхніми правилами” [10].

Висновки. На думку Шведської королівської академії наук, обґрунтована П. Даймондом, Д. Мортенсенем та К. Піссарідесом “теорія пошуку” сприяє кращому розумінню того, у який спосіб заходи з регулювання й економічна політика держави

впливають на обсяги безробіття, наявність вільних робочих місць і рівень заробітної плати. При цьому наголошується на важливості одного з висновків вчених: “чим більші допомоги з безробіття, тим вищим є його рівень і тим триваліший час пошуку нової роботи”.

“Теорія пошуку” П. Даймонда, Д. Мортенсена та К. Піссарідеса слугує альтернативою класичній моделі “попиту-пропозиції”, яка тривалий час домінувала в економічній науці, доводячи, що ціна на ринку, зокрема на ринку праці, формується задля забезпечення рівності останніх. З огляду на ідентичність усіх пропозицій працедавця, “зустрівши” першого працівника, здійснює його найм, і навпаки. Однак у реальній економічній дійсності (що підтверджується “теорією пошуку”) як вакансії, так і працівники відрізняються одні від одних. Тому людина в пошуках роботи, зазвичай, не погоджується на першу пропозицію, а шукає вакансію, яка перевищує певний рівень. Аналогічно діють й працедавці. Ринок праці, нерухомості, пошук шлюбного партнера, деякі аспекти грошового ринку прийнято моделювати сьогодні на основі підходу Даймонда–Мортенсена–Піссарідеса (DMP), який міцно закріпився в арсеналі сучасних методів економічного моделювання.

Дослідження лауреатів допомагають зрозуміти, як влаштовані ринки і якими повинні бути дії уряду у разі необхідності впливу на них.

Література

1. Дементьев А. В. Вклад Даймонда, Мортенсена и Писсаридеса в экономическую науку [Электронный ресурс] / А. В. Дементьев // Экономический журнал ВШЭ. – 2011. – С. 50–67. – Режим доступа : http://uisrussia.msu.ru/docs/nov/hse_ejournal/2011/1/15_01_04.pdf
2. Diamond P. A. A Model of Price Adjustment / P. A. Diamond // *Journal of Economic Theory*. – 1971. – Vol. 3. – № 2. – P. 156–168.
3. Diamond P. A. Aggregate Demand Management in Search Equilibrium / P. A. Diamond // *Journal of Political Economy*. – 1982. – Vol. 90. – № 5. – P. 881–894.
4. Mortensen D. T. Property Rights and Efficiency in Mating, Racing and Related Games / D. T. Mortensen // *American Economic Review*. – 1982. – Vol. 72. – P. 968–979.
5. Mortensen D. T. Wage Dispersion in the Search and Matching Model / D. T. Mortensen // *American Economic Review : Papers & Proceedings*. – 2010. – Vol. 100. – P. 338–342.
6. Pissarides C. A. Short-Run Equilibrium Dynamics of Unemployment, Vacancies and Real Wages / C. A. Pissarides // *American Economic Review*. – 1985. – Vol. 75. – № 4. – P. 676–690.
7. Shimer R. The Cyclical Behavior of Equilibrium Unemployment and Vacancies / R. Shimer // *American Economic Review*. – 2005. – Vol. 95. – № 1. – P. 25–49.
8. Pissarides C. A. The Unemployment Volatility Puzzle: Is Wage Stickiness the Answer? / C. A. Pissarides // *Econometric*. – 2009. – Vol. 77. – № 356. – P. 1339–1369.
9. Pissarides C. A. *Equilibrium Unemployment Theory*, Basil Blackwell; 2nd ed. / C. A. Pissarides. – MIT Press. – 2000.
10. Корнелюк Р. Мічені Нобелем: три теоретики пошуку [Електронний ресурс] / Р. Корнелюк // *Економічна правда*. – 2010 (15 жовтня). – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/10/15/252206/>

References

1. Dementiev A.V. (2011). Vklad Daimonda, Mortensena i Pissaridesa v ekonomicheskuiu nauku [Contribution of Diamond, Mortensen and Pissarides in economics]. *Ekonomicheskii zhurnal VSHE - Economic journal of economic higher education*. (pp. 50–67). Retrieved from http://uisrussia.msu.ru/docs/nov/hse_ejournal/2011/1/15_01_04.pdf [in Russian].
2. Diamond, P.A. (1971). A Model of Price Adjustment // *Journal of Economic Theory*, 3(2), 156–168.
3. Diamond, P.A. (1982). Aggregate Demand Management in Search Equilibrium // *Journal of Political Economy*, 90, 5, 881–894.
4. Mortensen, D.T. (1982). Property Rights and Efficiency in Mating, Racing and Related Games // *American Economic Review*, 72, 968–979.
5. Mortensen, D.T. (2010). Wage Dispersion in the Search and Matching Model // *American Economic Review: Papers & Proceedings*, 100, 338–342.
6. Pissarides, C.A. (1985). Short-Run Equilibrium Dynamics of Unemployment, Vacancies and Real Wages // *American Economic Review*, 75(4), 676–690.
7. Shimer, R. (2005). *The Cyclical Behavior of Equilibrium Unemployment and Vacancies* // *American Economic Review*, 95(1), 25–49.
8. Pissarides, C.A. (2009). The Unemployment Volatility Puzzle: Is Wage Stickiness the Answer? // *Econometric*, 77(356), 1339–1369.
9. Pissarides, C.A. (2000). *Equilibrium Unemployment Theory*, Basil Blackwell; 2nd ed. MIT Press.
10. Kornelyuk, R. (2010). *Labeled three Nobel theorists search* // *The economic truth*. Retrieved from <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/10/15/252206>

Редакція отримала матеріал 23 березня 2015 р.